

ENKELE ARTISTIEKE HERINNERINGEN VAN EEN BEJAARDE GENTENAAR

Als student hadden we, vooral in de kandidatuurjaren, tussen de lesuren in, vrij grote tijdshiaten (in de doctoraten was er niet meer van zoveel vrije tijd sprake).

Nogal wat studenten overbrugden die gapingen met herbergbezoek.

Ik liep toen alle galerijen, tentoonstellingen en musea af.

Leerzaam vond ik de gekende galerij Vyncke-Van Eyck aan de Nederkouter. Aan de Mere was de zaal "Pan". Op de Kouter waren er 2 (een op de hoek der Zonnestraat, en een achter de muziekkiosk). Op de Kalandeberg was er een onder het VTB-gebouw. Achter-onder St-Pieterskerk stelde Marcel Hoste schilderwerk tentoon in zijn Sabattini-mimetheater. Op het Steendam was de galerij van Frans Verelst (Open Kring).

In de Tweebruggenstraat was er de veilingzaal van Monsieur Max (Berkovitsch), op de Ajuinlei Piessen (later Dragonetti) en Steelandt. Op het Rond Punt de Concordia (achter een nauwe gang), etc.

In leeszalen van de Boekentoren las ik meer over geschiedenis, kunst, archeologie, heemkunde dan over geneeskunde.

Vaak was ik in 't Stadsarchief van de Abrahamstraat of in 't Rijksarchief (Duiwelsteen) Het "Documentatiecentrum van het Begijnhof" trok me ook aan.

Ik las in bladen en tijdschriften kunstbesprekingen (b.v. de eenvoudige maar doorvoelde recensies van Pierre Kluyskens in "De Gentenaar", later de sprankelende verslagen van Jan Dhaese in "'t Pallierterke"; ik herinner me een schitterende voordracht van Jan over Filip de Pillecijn, prins der Nederlandse letteren (deze was peter om mij in de Oost-Vlaamse letterkundigen te laten opnemen) voor het Erasmusgenootschap van Johan van Mechelen, en toespraken op het oud gemeentehuis van St-Martens-Latem over "de ingeboren schildersdrift van den Vlaming"; wanneer hij in "form" was, gaf het vuurwerk van welsprekendheid).

Terloops: ik woon aan de Heuvelpoort (in 3e generatie), ga naar het Museum voor Schone Kunsten, maar zet nooit een voet in het Smak omdat ik niet bij de neus wil genomen worden (of niet voor de aap gehouden); misschien ben ik een hopeloos voorbijgestreefde "ouwe zak" (op zijn 90e), maar ik geloof nog (naïefelijk?) in een definitie van Leonardo da Vinci: "Kunst is een poging tot vastleggen van vluchtige schoonheid". "Ars longa, vita brevis" zegde reeds Hippokrates. En is de Griekse beeldhouwkunst niet eeuwig? "ktêma es aei"

(κτῆμα εἰς αἰ) noemden ze het: een verworvenheid voor altijd.
Recenter: A thing of beauty is a joy for ever.

In de geneeskunde dus terechtgekomen, koos ik dan (door het lezen van Joz. Guislains boeken) toch voor een soort randgebied: psychiatrie staat immers met een been in de nogal exacte geneeskunst, maar heeft een andere pijler in mens- of geesteswetenschappen als psychologie en zelfs filosofie.

Ik specialiseerde in het befaamde Leiden (Prof. Carp) en ook kortere tijd bij Rümke in Utrecht.

In de oude Stads-Bijloke en de kleine universiteitspolikliniek naast het gesticht der Broeders van Liefde (1930) werden we geconfronteerd met een facet van “Arm Vlaanderen” (het waren meestal oude en eerder behoeftige patiënten die we zagen).

Opvallend was echter ook, met hoeveel KUNSTENAARS we in contact gekomen zijn. Artistes-bohêmes?

Mensen die hun zaken niet konden beheren, die niet aan finances geïnteresseerd waren? Zegde niet ook de schrijver Valère De Pauw, die zelf ook in het toenmalig bouwvallige ghetto van armoezaaiers “Het Pand” verbleef: “Want kunstenaars kunnen niet rekenen”? En dan denk ik b.v. aan de beeldhouwer Antoon van Parys uit de streek van Deinze maar die in het Gentse was komen wonen (ik heb hem goed genoeg gekend want hij was familie van mij). Mystieker als Georges Minne, sloot hij zich soms 14 dagen op in zijn atelier om in arduin te kappen, en zou het dan voor niets weggegeven hebben. Hoe dikwijls is hij niet moeten verhuizen omdat hij zijn huishuur niet kon betalen... Als er al eens een groot werk verkocht kon worden, was het enkele dagen feest of zelfs kermis, maar dat duurde niet lang... Hij heeft praktisch nooit geëxposeerd, pas na zijn dood kwamen er 3 tentoonstellingen...

Compenseerden kunstenaars hun artistieke begaafdheid met enig sociaal tekort of zelfs een lichte graad van onevenwichtigheid? Was het een tol die zij ervoor moesten betalen? Wie zal het zeggen?

Dit doet niets af van hun soms geniale verdienste. Denk maar eens b.v. aan reuzen als onze Hugo van der Goes (die ook met zijn huishuur van de St-Pietersnieuwstraat aan de familie Van der Sickelen problemen had; kunstexpert Rudy van Elslande heeft dit aangetoond), als Francesco Goya of als Vincent van Gogh (die alle drie zelfs in een gesticht terechtkwamen).

Heel wat artiesten kunnen als wat zonderling of wereldvreemd voorkomen. Leven ze misschien voor een stuk in een andere wereld?

Zegt men soms niet iets analogoos over psychiaters ook? Hier betreft het dan slechts enkele kunstenaars die ik zelf heb ontmoet en gekend.

Julien VAN DE VEEGAETE (Gent 1886-1960)

Leerling van o.a. Jan Delvin (welke Gentse schilder was het niet?), was een veelzijdig kunstenaar die b.v. zowel voor beeldhouwen als voor schilderen prijzen behaalde; hij was ook zeer bedreven als miniaturist en maakte prachtige medailles (waarvan ik mij o.a. een expositie in de VTB herinner).

Hij heeft vele Gentse stadsgezichten en kerkinterieurs gekonterfeit.

Vestimentair zag hij er eerder pover uit, met verkleurde gabardine een slappe hoed; zijn woonst aan de Wolfstraat (met zijn zieke dochter) leek een “cour des miracles”; vaak zat hij in de Sarma; soms liet hij zich uitnodigen op een soepeeetje en kwam dan met een schilderij onder de arm.

Hij raakte op mij gestoord omdat ik op aandringen van de Stads-gezondheidsdienst zijn ongelukkige dochter via de Bijloke naar Caritas liet overbrengen.

Na zijn dood hebben we nog zijn werk helpen tentoonstellen op het vroeger gemeentehuis van Ledeberg.

Deze begaafde kunstenaar had zeker beter verdiend.

Marie-Josée VAN DE VEEGAETE (Gent 1917- 2005) dochter van de vorige, volgde de Academie waar ze prijzen behaalde. Naast schilderen en tekenen, beoefende ze ook pastelkunst; meestal betrof het jonge vrouwen, kinderen en moederschap.

Ziek geworden, schetste ze nog veel maar ging naar een soort automatisme neigen.

In de instelling te Melle waar ze sinds 1962 verbleef werd tenslotte in haar bijzijn haar misschien enige tentoonstelling gehouden, waar ook aan haar vader werd herinnerd.

Daar mocht ik een toespraak houden over “De mysterieuze schizofrenie.”

Camille D'AVÉ (Gent 1926-1980) was aan de Academie leerling geweest van Jos Verdegheem.

Hij schilderde, tekende en etste.

Na een reeks zelfportretten, bracht hij vrij fantastische soms bijna apocalyptische taferelen die meer dan eens aan Breughel en Bosch herinnerden.

Zeer bedreven in restauratie van kunstwerk, begaf hij zich in een bepaalde periode ook wel op abstract gebied; wanneer hem dan werd gezegd “Maar Camille toch, gij die zo fijn en echt kunt schilderen.” was zijn antwoord: Ja wa wilde de meinsche vraoge tegenwoordig dwaoze kl...rije.” Een typische anekdote: De Zondagvoormiddag op de Kouter wandelend waar de bloemenmarkt was en toen nog echte Vogelmarkt vlakbij, reageerde hij gepikeerd: “Blomkes in potses, veugels in muitses ‘k kan't nemier zien! ‘k Moe hier wig!”.

Hij leed er onder een gehandicapt kind te hebben.

Als stagiair in de Oude Bijloke heb ik hem op de nacht nog weten binnenbrengen in delirium tremens.

Gezien hij zijn zaken niet goed kon beredderen, kwam hij in handen van een financier uit Zomergem (voor wie hij dan nog alleen mocht schilderen.)

Achter een ruw bolster was Camille een gevoelig man.

Als kunstenaar sloeg ik hem hoog aan.

Oscar COLBRANDT (Gent 1879 -1959) moest eerst zijn vader helpen in de bakkerij, doch volgde vanaf 1891 avondlessen aan de Gentse Academie. Hij was zoals talloze kunstenaars leerling van Jan Delvin.

Van in de twintigerjaren ging hij zich sterk op religieus geïnspireerd werk toeleggen, waarin de gekruisigde Christus, Franciscus of onze Lieve Vrouw de



hoofdrol speelden. Eerder weinig heeft hij geschilderd, maar des te meer getekend en geschetst; dit deed hij vooral met houtskool op de achterkant van behangpapiermodellen (staalboeken) of op oude borderellen die hij van zijn broer-bankbediende kreeg. De man heeft zich nooit veel kunnen permitteren. Dat hij nooit als artist is kunnen doorbreken, lag voor een stuk aan zijn karakter; ik vond hem schizoïd (introvert), weinig communicatief) en tenslotte zelfs godsdienstig geobsedeerd.

Zoveel mogelijk details weglatend, ging

hij zeer “puur” werken, nog mystieker dan Georges Minne of Albert Servaes. Teleurgesteld door veel miskenning, stopte hij met produceren.

Na een beenamputering in de Oude Bijloke, stierf hij in het Dr. Guislain-instituut op 80-jarige leeftijd.

O.C. was een tragische figuur. Servaes werd tenslotte beroemd, Colbrandt bleef praktisch vergeten.

Piet LIPPENS (Gentbrugge 1890-Gent 1981) kwam uit een heel eenvoudig midden, en werd dan ook grotendeels self-made-man. In Amerika was hij een hele tijd arbeider.

Als schilder ontwikkelde hij een eigen typische stijl, gekenmerkt door eenvoud, doch ook nostalgie en een vleug romantiek. Graag gaf hij dingen weer die verdwijnen: oude stadshoekjes, dorpskerkjes, stervende molens, bohemer-

wagentjes.

Hoewel er een tijd was dat hij vrij goed verkocht, kon hij zich geen blijvende welstand verzekeren; verscheidene keren is hij verhuisd (zoals ik bij bezoeken samen met mijn vader kon vaststellen), en er was zelfs een periode waarin hij tennislessen moest geven in het Zuidpark (aan het verdwenen “Châlet du Sud”).

Lippens was een eerlijk schilder, trouw aan zichzelf, die zoals Armand Heins en Albert Baertsoen een stuk van ons stadsbeeld vereeuwigd heeft.

We kunnen er hem slechts dankbaar om zijn.

Renaat SAEY (St-Joris ten Distel) 1913-Gent 1996) was om den brode handelsvertegenwoordiger. Week wegens eind-oorlogse omstandighen uit naar Spanje en Argentinië, waar hij tot 1954 verbleef.

Hij volgde opleiding in de Academie voor Schone Kunsten van Buenos-Aires. Hij tekende en schilderde in een lyrisch-fantastische stijl waarin zowel planten als dieren, zowel fossielen als zeekoralen, zowel bloemen als schelpen en zwammen verwerkt werden tot een mysterieus geheel.

Hij dichte en zong ook wel; hij was een gevoelsmens.

Ik herinner mij dat hij in enigszins verwarde toestand op onze Poliklinische Dienst belandde; gezien ik me toen over hem ontfermde heeft hij me nadien een klein werkje geschonken met een roerende opdracht.

Zoals zovele kunstenaars is Ren. Saey niet voldoende “au sérieux” genomen.

Nu zal de lezer zich wellicht afvragen: waarom schrijft je hierover?

Wel, misschien ook in herinnering aan mijn eigen enige zoon Diederik die klinisch psycholoog maar vooral self-made kunstschilder was, die met jonge schizofrenen had willen gaan werken doch op 25 jarige leeftijd verongelukte. In alle geval is het hier zeker niet de bedoeling enig beroepsgeheim te doorbreken, maar eerder een stukje petite-histoire vast te leggen, in volle respect voor de genoemde kunstenaars, en in een soort nostalgie-gevoel niet méér voor deze begaafde, doch door het lot wel vaak tragisch getroffen medemensen te hebben kunnen doen.

Prof. em. A. K. Evrard (Zenuwarts)